

av Louise Malmström och Johan Löfstrand (S)

Anonymitet för vittnen

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över straffpåföljden vid övergrepp i rättssak.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda möjligheten att få vittna anonymt

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda möjligheten att få vittna anonymt.

Motivering

Regelbundet uppmärksammas hur vittnen hotas och därför tar tillbaka sina vittnesmål. Från att detaljerat ha redogjort för ett händelseförlopp i förundersökningen har vittnet plötsligt glömt, eller påstår sig ha hittat på allt, när det är dags för rättegång.

De som ändå vidhåller sin berättelse kan behöva vittnesskydd och ibland skyddad identitet för lång tid framöver. Frågan många ställer sig är därför om det är värt att vittna i vissa typer av brottsmål. Det gäller inte minst där brottet har ett högt straffvärde och den åtalade är medlem i någon form av kriminellt nätverk. Hur många är egentligen redo att riskera behöva säga farväl till hela sitt tidigare liv bara för att man kanske råkat se eller höra något? Då är det kanske tryggare att påstå att man ingenting sett, ingenting hört och ingenting vet. När vittnen på så sätt skräms till tystnad är det ett angrepp på rättsstaten och i slutändan hela vår demokrati.

Det är naturligt att som vittne känna ett visst obehag inför rättegången. Det är dock viktigt att komma ihåg att det avläggs 100 000 vittnesmål i svenska domstolar varje år. Av dem så sker det absoluta flertalet vittnesmål utan att vittnena drabbas av någon som helst form av repressalier.

Ett sätt att komma tillrätta med vittnen som hotas är kanske att skärpa påföljden för övergrepp i rättssak. Möjligtvis är det idag för lågt straffvärde för att en potentiell gärningsman ska avskräckas från att försöka påverka utgången i exempelvis en mord- eller narkotikarättegång. Den som riskerar över tio års fängelse kanske tycker det är värt att själv, eller via någon kompanjon, hota vittnen för att försöka bli helt frikänd. Straffpåföljden vid övergrepp i rättssak bör därför ses över.

Ett annat sätt att minska risken för att vittnen hotas kan vara att öppna för möjligheten att vittna anonymt. Exempelvis Madeleine Leijonhufvud, professor i straffrätt, har sagt att det är nödvändigt att öppna för anonyma vittnesmål. Hon betonar dock att det ska få ske först efter särskild domstolsprövning, och under klart angivna förutsättningar.

Brottsofferjourenas Riksförbund menar också att Sverige borde införa anonyma vittnen vid grov organiserad brottslighet i Sverige. De menar då att anonyma vittnen inom polisen och allmänheten ska tillåtas under de förutsättningar som Europadomstolens rättspraxis formulerat.

För några år sedan blev Norge först i Norden med att tillåta anonyma vittnesmål.

Villkoren för de anonyma vittnesmålen är dock hårda och lagstiftningen har bara använts ett fåtal gånger. Anonyma vittnen används endast vid grov brottslighet som allvarliga narkotikabrott, grova rån, dråp eller mord. Dessutom måste det vara fara för att vittnet sätter sitt, eller någon närståendes, liv, frihet eller hälsa på spel genom att vittna.

Vi menar att även Sverige bör utreda möjligheten att få vittna anonymt.

Stockholm den 28 september

2011

Louise Malmström (S)

Johan Löfstrand (S)